

Nåsvargen

Juni 1996 ♪ Nås hembygdsförening ♪ Pris 30 kr

Tempo di valse. Gammal Vals från Nås. *Uppt. 4 Maj 1919. av E.L.*

Möckelind Erik Larsson utvandrade 1923 från Utankyrka till USA. Hans efterkommande i USA har välvilligt sänt en kopia av hans omfattande samling av uppteckningar av låtar, 193 sidor. Ovanstående är ett smakprov.

Det sågs att historien lär oss att man inte lär sig av historien. Men låt mig i alla fall komma med några funderingar, när vi uppmärksammar utvandringen till Nordamerika som på allvar kom i gång i Sverige för 150 år sedan och speciellt när vi i Nås firar 100-års minnet av nåsbornas utvandring till Jerusalem. Och dessutom under 1900-talet flytten från glesbygd till tätort.

På 1860-talet drabbades stora delar av Sverige av hungersnöd. Det var kallt - det sågs, att det snöade vid midsommar. Skörden slog fel, folk svält, det talas till och med om att kannibalism skulle i undantagsfall ha förekommit i norra Sverige. Minnet av detta levde kvar - TV fanns inte, utan man pratade, kvinnorna när de "spann öto".

Och många gav upp. 1869 skrevs ut flyttningsbetyg för mer än 80 personer i Nås, som sade sig vilja flytta till Staterna. Under tidigare år har man uppgift om endast en enda som ämnat flytta dit.

När detta skrivs - i maj 1996 - ser vi slutet på en rätt kall vinter utan mycket snö. Tjälén har gått långt ner i marken, det har tagit lång tid innan skogsbilvägarna blivit farbara för fordon. Avlopp har frusit, vatten- ledningar också. Många fritidshus har stått tomma, skidåkarna kom inte..

Man var, och vi är, i händerna på vådrets makter. Vi måste foga oss.

Lindesnäs bruk lades ner för gott 1895. Kolning fortsatte visserligen en viss tid efteråt men många arbetstillfällen försvann. Arbete i skogen ändrade totalt karaktär efter andra världskriget: häst och karl (många par) ersattes av en enda processor, fördd av en enda person - ofta utsocknes. Småindustri och flera småaffärer kunde inte leva vidare. Man flyttade från Nås.

Man var, och vi är, beroende av teknikens, industrins förändring (utveckling?).

1856 kom den stora folkväckelsen till Nås och fick många anhängare. Arosenius, som blev kyrkoherde 1867 (under nödåren) var klart motståndare till icke-kyrkliga rörelser. Detta kan kanske ses som en av förklaringarna till att helgeanerna (fribaptisterna) från slutet av 1880-talet etablerades i socknen. Man kunde kanske se den rörelse, som utmynnade i utvandringen till Jerusalem, som en utbrytargrupp från dessa. Selma Lagerlöfs Helgum, Olof Henrik Larsson, var en karismatisk och starkt fördömande person. Busk Erkä var med på hans möten men tröttnade: "Nu ha du hypnotiserat māj nog!". Helgum: "Jaså har du träffat Satan?". Byns Lars till Tipers Lars när Helgum var med: "Du är den bäste, du ska stanna". Helgum: "Du är djävulens sändebud". Vi känner andra rörelser med karismatiska, fördömande ledare: kommunisterna i Ryssland i början av 1920-talet, nazisterna i Tyskland, dogmatiska islamska riktningar i Iran, Sudan och i Libyen, samt Livets XXX och nynazistiska grupper i Sverige i dag.

Man var, och vi är, manipulerbara. Vi måste försöka värja oss, men det är ingalunda säkert att vi lyckas. Låt oss dock hoppas,

Åke.

Från Jerusalem hem till Nås - för att hämta sin brud.

Det låg sol över Västerdalarna lördagen den 16 september 1933, när Olof Lind hämtade sin brud till det väntande hemmet i Jerusalem.

Olof föddes i Hjulbäck 15 mars 1889. Som sjuåring följde han sina föräldrar Möckelind Erik Ersson och dennes hustru Karin Ersdotter till Jerusalem. Familjen bestod av tio personer som reste till Jerusalem. Efter två år fanns bara fyra små pojkar kvar i livet. sex personer i familjen hade dukat under för det främmande klimatet.

Sonen Olof är den ovan nämnde, Lars blev bilhandlare i Jerusalem och U.S.A. och skrev boken "Jerusalemsfararna" Yngste sonen Nils gifte sig med mrs. Spaffords barnbarn Anna Grace Spafford Lind, föreståndarinna på Spaffords Childrens Centre fram till sin död 1994.

Men det var om Olof denna berättelse skulle handla. De senaste åren hade Olof återknutit kontakten med Nås och besökt hemsöcken flera gånger. Vid detta besök år 1933 kom Olof hit för att stå brudgum. Hans brud "Västerdalarnas vackraste", var Astrid Viktoria Johansson, dotter till landsfiskal Otto Johansson bosatt på Länsmansgården i Björbo, hans hustrus, Liss Karin Olssons fädernegård.

På eftermiddagen lördagen den 16 september blev det ett rörligt liv i bröllopgården i Björbo. Där hade samlats gäster och anhöriga till brudparet, som skulle anträda färden till Floda kyrka, där vigseln skulle äga rum.

Efter vigseln gick färden genom Björbo till Hjärpholns Pensionat i Nås. Där var förstuvkisten smyckad med girlanger av lingonris och klarröda rönnbär och där hängde brudparets initialer A och O. Där var glad stämning av bröllopsfest. Glada låtar från byns spelmän, Jont Lars och hans bror Erik, Doppens Ragnar och Lissjanis Algot samt Tage Falk och Rune Mornell, hälsade brudparet och följde in i bröllopshus och ljöd sedan hela natten igenom.

Många tal hölls och brudgummen tackade till sist med några korta ord på svenska riktade till svärmor och -far; "Om far och mor nu giva mig sin enda dotter, så tagen mig som son istället". Hälsningar och gratulationer från

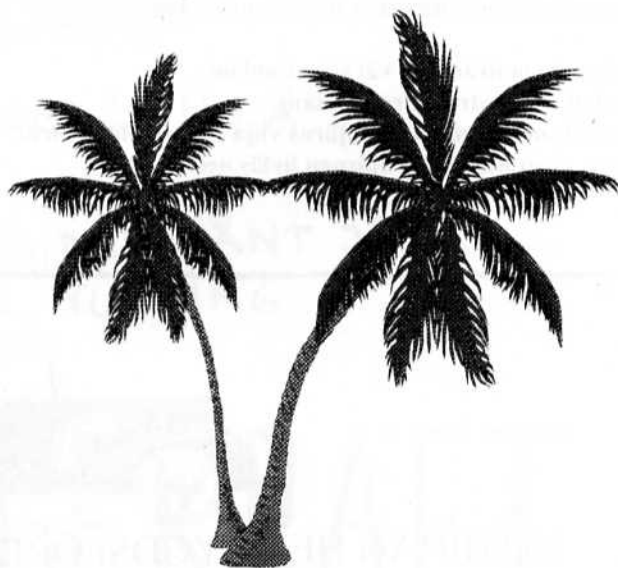
brudgummens vänner i Jerusalem framfördes av professor Sven Linder, som känt Olof sedan år 1912. Det året gifte sig blivande konsul Hol Lars Larsson med "Hellgums" dotter Edith. Olof var då helt ung, medlem av Koloniens sångkör och "best man" vid bröllopet.

"För 37 år sedan drog den unge gossen ut från fädernebygden här till Jerusalem. Nu har han kommit tillbaka till sina fäders bygd, för att hämta sin brud. Må lycka och välsignelse följa Eder färd", slutade professor Linder sitt tal.

Även från Selma Lagerlöf kom telegram till brudparet avsänt från Mårbacka. Aldrig har så många lyckönskningar kommit från Jerusalem till något svenskt brudpar. Först långt frampå natten led bröllopsfesten mot sitt slut och bruden bröt kronan av krokanen, vid vars fot kameler vandrade runt i en lång karavan under gröna palmer. Redan följande dag reste brudparet söderut. Olof Lind och hans unga hustru hade börjat färden mot ett för bruden okänt mål, Jerusalem.

Ur Svenska Jerusalemsföreningens julnummer 1933 Efter professor Linders artikel.

Rune Hedemo.

Björnkorset vid Hårdvallsbråten.

På korset står ristat

"1830 EES död af björn"

Korset i skogen.

Text: Axel Karlsson (Kalhanses-Axel) Melodi: Kors på Idas grav

Esbjörn ensam, snart en morgon gick på jakt
dit till Hårdvallsbråten, till en enslig trakt,
ty han skulle skjuta björnen, som då hade idet där,
och han äter ej blott myror och blå bär.

Där vid Gräsbergsvallen björnen som vi vet,
rev tre krittur, som bland andra gick i bet.
Och det var en kviga och en skällko som han rev,
och en fåle, som han ner till myren drev.

Esbjör klättrar till en säker vaktpost opp,
som fanns byggd där under fyra tallars topp
Jägaren fick snart se björnen komma lufsande sin stråt,
ville åteln uppå mossan komma åt.

Och snart ekar mynningsladdarns skarpa knall,
björnen träffas, stöp, men dock ej knall och fall.
Han är döder trodde Esbjör, som nu vandrar hem igen
för att hämta hjälp, en häst och några män.

Och när jägarn hem till bygden återkom
fick han många med sig när han vände om.
Ni får ej ta bössor med er karlar, jägaren förbjöd,
ta blott yxor med er, björnen är ju död!

Esbjör först till Hårdvallsbråten sedan hann,
men där björnen stöp han blott en blodpöl fann.
Gömd där invid i en buske björnen blott bedövad låg,
Esbjör trodde dock, att björnen död han såg.

Men när Esbjör emot björnen stegar på
reste besten sig till anfall för att slå.
Esbjör värjde sig med yxan, skaftet brast, och Esbjörs dag
var nu räknad, när han stöp för björnens slag.

När de många ifrån byn väl straxt anlant,
hade detta sorgedrama redan hänt.
En av männen, som mot Esbjörns vilja tog sin bössa med,
sköt ett skott och fällde björnen livlös ned.

Hem genom skogen sorgetåget går,
hästen går i täten sakta drar en bår.
Det var sorgligt tänkte hästen, som de båda döda drog,
och allt folk i kön som tunga steg nu tog.

Just som temlets klocka klämtar över byn,
och när majsol är en morgonsol i skyn,
se, ur skogen där kom häst och folk då hem med sorgligt bud
hälsade av tempelklockans spröda ljud.

Sista stegen nalkas nu på denna färd,
tyngsta, sista stegen hem till Esbjörs härd,
där som Esbjörs hustru ensam är med sina åtta små.
Varligt dit med sorgetåget må vi gå!

Hustrun gråter, viskar ömt sin makes namn
nu därinne, och med barnen i sin famn.
Och hon tänkte: Drabbas detta hem därför av sorg måntro,
för att Esbjör ej gav björnar någon ro.

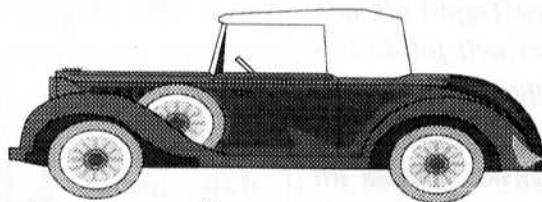
Snälla grannar, vänner och vår svenska kung
skyndar att ge tröst i sorg så svår och tung.
Ej ska Esbjörs hustru och hans små behöva lida brist
uppå mat och kläder, det är sant och visst!

Och beryktat blev i hela Sveriges land
vildmarksdramat där vid Hårdvallsbråtens strand,
och åt dagen som det hände kungen namnet Esbjör gav,
firat här i norden och på fjärran hav.

Djupt i kyrkomullen multna re'n
björnens bete *), Esbjörns kista och hans ben.
Så ock björnens huvud, ej finns mer i byn som minne kvar,
hade här sin tid som mycket annat har.

Än i dag vid Hårdvallsbråten korset står,
står där minnande och skyddat i ett snår.
Minnande om det som hände artonhundratrettio,
maj den tionde i denna vildmarks ro.

*) Esbjör fick en av björnens betar med sig i graven.

KOMIHÅG HEMBYGDSFÖRENINGENS UTSTÄLLNING AV
VETERANFORDON; BILAR, MC, MOPEDER, TRAKTORER,
FRÅN HELA KOMMUNEN. STORÄNGET SÖN. 7 JULI.

